

TE ÉS A VILÁG TANÍTÁSOK - ÚTRAVALÓUL

Testvér! Valamit szeretnék mondani Neked. Ne hidd, hogy csúnya a világ s az emberek rosszak. A világ szép s az emberek jók. A rosszság nem egyéb, mint valami furcsa betegség, mely ragályos és időnként visszatér. Akár a pestis vagy a nátha. S olyankor elcsúfítja a világot maga körül.

A világot? A Te világotat.

De ne feledd el, hogy a Te világon kívül van még egy másik világ is és ez az igazi világ. Gyökered, vagyis jelmed, adottságaid, érzéseid és az a sok láthatatlan holmi amit magadban hurcolsz egy életen át, ebből az igazi világból ered, és ahhoz a mesterséges másik világhoz, melyet magadnak csináltál, csak annyi köze van, mint a hóvirágnak az avarhoz, melyen átüti fejét midőn a földből előbúvik.

Ha felületesen megnézed, azt hiheted, hogy ez a penészszagú halott szőnyeg tartja a hóvirágot a hátán. Pedig nem így van. Előfordul, hogy erdőtüz támad s az avar tüzet fog és elég. Elég a hóvirág is vele, az igaz. De jövő tavasszal előbúvik megint.

Miért? Mert gyökere mélyebben volt, mint a halott avar, a földben volt, az igazi földben.

Így van ez veled is, testvér. Gyökered nem ebből a világból való, amit magad köré ácsoltál, és ha tűz támad s rád dőlnek a kontár tákolmány romjai: Éned az ösztön gyökérszálainak nyomán visszamenekül az igazi világba, akár a hóvirág. Mert nincsen különbség, közted s a hóvirágok között abban a világban.

Ez a kis írás arra szolgál, hogy megismerd, kendő és festék nélkül, anatómiai egyszerűségében a világot, melybe beleültetett az élet, akár egy palántát. Az igazi világot, melyről látod, a tűz leperzselte az avart s Téged visszaűzött a természet ősi talajába.

Igen, tisztában kell lenned ezzel. Vagy visszatálasz az igazi világba, a tiszta és egyszerű törvények, világos szabályok és egyenes utak világába, mint ahogy a hóvirág visszatál gyökeréhez a földbe - vagy elpusztulsz menthetetlenül, korom és hamu pizskában.

Tisztáznod kell a fogalmakat, melyeket összezavartál és egybekevertél az utolsó évszázadok zagyva lázában. Meg kell keresned a gyökerüket, hogy visszatálj általuk az igazi világba.

Európában születél, a huszadik század elején. Ez magában véve már annyit jelent, hogy a Nagy Kertész, aki életed palántája fölött rendelkezett, kertjének egy sovány, szélnek kitett sarkába ültetett Téged, ahol fagy, vihar és jégeső között kellett megismerkedned a világgal. És ezáltal azt hiszed most, hogy a világ nem egyéb, mint fagynak, viharok és jégesők egymást követő váltakozása.

Ennek a kis írásnak az a célja, hogy visszavezessen Téged az igazi világhoz. Hogy kézen fogjon, mint testvér a testvért, és sorra mutasson mindent. S megkérjen rá: ne hidd, hogy csúnya és rossz a világ.

A világ szép és különös. Csak sok benne nagyon a beteg ember. Az izgága, az irigy, a gyűlölködő. A gonosztevő és a diktátor, az örült és a hős. Fertőzik és rontják a világot, amennyire adottságaiktól kitelik. De egészen elrontani nem tudták mégsem, ha ezerszer is azt hirdeti a látszat.

Miért nem? Mert a Világ anyja a Természet, s a természetben az ember nem egyéb, mint egy kis pajkos tréfa. Vigyázz tehát, hogy vidám tréfa maradj. Mert a gonosz tréfából tövis nő csupán, mely véresre sebez Téged, s elcsúfítja a világot.

TE ÉS AZ ISTEN

Gondoltál-e már arra, hogy milyen csodálatos a világ? Mennyire egész és mennyire tökéletes minden, amit nem az ember alkotott? Nézz meg egy virágot. A legegyszerűbbet: nézz meg egy hóvirágot. Honnan tudja meg bent a föld alatt, hogy odakint már elment a hó s az ágak könnyező rügyein cinkék hintáznak a napsütésben? Nincs telefonja, rádiója sincsen, mégis értesül arról, hogy mennyire haladt a világ a tavasszal. Hideg föld öleli még a gyökeret, de már megindulnak benne az élet nedvei és moccan a csíra. Felüti kis zöld fejét a nyirkos falevelek alól. Kinő a szár, utána futnak a levelek. Zöldek. A föld nedvei összetalálkoznak a napsugárral és zöldre festik a hajszálereket. Aztán kinyílik a szár, kifeslik a bimbó, előkacag a

virág. Kacag. Szinte hallani lehet. Nézd meg jól, milyen szép. Milyen szép és milyen tökéletes. Ember-művész nem alkotott még hozzá foghatót, csak másolt. Egy láthatatlan nagy művész keze dolgozik körülötted.

Néztél vízcseppet mikroszkóp alatt? Mennyi ezer élet nyüzsög benne. Egyegész világ. Minden vízcsepp egy világ. Minden világ egy vízcsepp. Önmagáért való zárt egész. A Te szemedben céltalan, mert nem vagy művész. Művész csak egy van ezen a világon, egyetlenegy, aki alkot. Napról-napra, percről-percre, mindig újat és mindig ugyanazt.

Nézd a fát. Nézd a hegyet. Nézd meg a folyót vagy a tengert. És gondold el, hány milliárd vízcsepp van benne, hány milliárd vízcseppbe zárt világ. És aztán gondolj a csillagokra. Azokra, amiket ismersz, és azokra, amiket nem ismerhetsz. Tiszta éjszakákon nézz föl az égboltra: olyan éppen, mint a vízcsepp a mikroszkóp alatt. Minden csillag egy élő valami és köztük a Tied, a Föld, talán a legkisebb. Gondold csak el, hány milliárd vízcsepp lehet még ezen az egyen kívül, amit ismersz.

És akkor gondolj szájalommal azokra, akik el akarják hitetni Veled, hogy nincs Isten.

Nincs, mert ez vagy amaz így történt. Mert romokban fekszik a házad. Mert meghaltak sokan, akiket szerettél. Mert kevés a kenyér. Mert sok a nyomorúság. A világban, mondod, nincsen igazság. És a Te világotat érted alatta. A Te külön világotat, ezt az aszfaltos, vízvezetékes, órabéres és gyárkérményes világot. A nyakkendő, nyúlszörkalapos, szénhiánnyal küzdő, műhelyszagú és paragrafusok közé zsúfolt világot. És elfelejtetted, hogy ezt a világot Te csináltad magadnak. Te és a többi emberek, és így egyedül ti vagytok felelősek mindazért, ami benne történik.

Istennek semmi köze a házakhoz és az órabérekhez, az általad feltalált bombákhoz és drótsövényekhez, semmi köze ahhoz, hogy kapsz-e nyugdíjat vagy sem és hogy meg tudsz-e élni abból a fizetésből, amit a többi emberek adnak Neked az önként magadra vállalt munkáért. Isten bele sem néz a számlakönyveidbe, nem törődik a gépeiddel és talán azt sem tudja, hogy létezik az egyik vízcsepp milliomodik porszemén egy úgynevezett társadalmi rendszer, amit mesterségesen fölépítettél magadnak és amivel most nem vagy megelégedve. Ő a csillagrendszerekkel és az ibolyák gyökerével törődik csupán.

Isten művész, aki megalkotta a világok milliárdjait és pillanatról pillanatra újakat alkot. Amit Ő alkotott, azért vállalja a felelősséget. Ott minden az Ő elgondolása szerint történik, tiszta és művészi törvények alapján. Ott nincsenek meglepetések és váratlan fordulatok. Nincs győzelme a gonosznak, mert nincs gonosz. Ezt a fogalmat az ember alkotta és emelte földöntúli alapzatra, hogy megbocsáthasson magának, ha ostobaságokat cselekszik. A sas nem gonosz, amikor lecsap a galambra. Fiainak viszi, hogy élhessenek. Művészi rendező keze igazította így a szerepeket, hogy ne szaporodhassanak el a galambok s ne egyék el az egerek elől a gabonát.

Az ember alkotott magának egy külön világot, a vízcseppen belül.

Kiugrott a nagy együttesből, kivonta magát a művészi rendező keze alól, ácsolt magának külön színpadot, pingált magának külön díszleteket s maga osztja ki magának a szerepeket benne. Hát ne jajgasson, ha rosszul sikerül az előadás. Ha a kontár módon ácsolt kulisszák olykor rászakadnak és rozsdás szögekbe veri a fejét. Maga tette oda a szögeket.

Ha rosszul mennek tehát a dolgaid, ne csodálkozz. És főleg ne igyekezz Istenre hárítani a ballépések felelősségét. Szabad kezet kértél, s Ő, amennyire lehetett, szabad kezet adott. A lerombolt házakért, a drágaságért, a feketepiacért, a szénhiányért s azért, hogy pénz nélkül maradtál és vakarod a fejed: Ő igazán nem tehet. Talán nem is tud ezekről. Nem kíváncsi, hogy az Ő rendjén kívül, a sok milliárd vízcsepp közül az egyikben egy izgága kis moszatocska a maga önteltségéből mire végezte. Neki a hóvirágokra van gondja, meg a madarakra. A csillagokra és a fákra. Meg arra, hogy szüless és meghalj. És hogy a gyomrod - feltéve, ha mértéktelenségedben el nem rontottad - megeméssze az ételt, amit adsz neki. Nem felelős, ha szíved idő előtt megunja pumpálni a véredet, mert hanyagul és könnyelműen elrontottad felesleges izgalmakkal, amiket a magad bosszantására sikerrel kiagyaltál.

Egyáltalában: az Istennek hagyj békét saját világotoddal kapcsolatban. Nem várhatod, hogy Ő menjen oda hozzád, ha magad voltál az, aki fölényes emberi elmédre hivatkozva hátat fordítottál Neki. Te kell fölkeressed Őt, ha vissza akarsz Hozzá térni.

Könnyen megleled, ha igaz és tiszta benned a szándék. Ha nem sértett hiúságodat és csalódott önzésedet akarod Neki elpanaszolni, hanem egyszerűen csak látni akarod Őt s megnyugodni abban, hogy van.

Ott leled mindég, a műhelyben. A vízcseppben, amit számodra alkotott. Csak nyisd ki a

szemedet jól.

Megtalálod a fűszálban, amikor éppen nő. A virágban, mikor a szirmait bontja. A pillangóban, ahogy szárnyra kél.

Ott dolgozik. Es ha elég tisztán és elég egyszerűen állasz meg előtte, levetve minden magadra aggatott bohóc-cicomát, amit társadalompolitikának, tudománynak vagy előítéletnek nevezel: akkor talán reád is néz. Talán még reád is mosolyog. Mélységesmély, szelíd művész-szemével végigsimogat és azt mondja:

- Bizony látom, rossz bőrben vagy fiam. Ideje volt, hogy visszatérj közeink.

Aztán egyszerre vége van. Csönd.

A felhők megszurkúlnak.

Zsákmány után kujtorgó szélsuhancok csatangolják apjuk nyomát a völgyeken végig. Nyögés, sóhajtás hallatszik mindenütt. És már az eső esik. Mintha fönt valahol angyalok siratnák a megcsúfolt világot. Láttad a vihart?

Olyan éppen, mint a háború.

Tudósok, akik a világ nagy titkainak mélyét kutatják, azt mondják: elektromos feszültségek egyenlítődnek ki a viharok által. Aztán beszélnek arról, hogy egyik helyen fölmelegszik a levegő, másik helyen lehül. És ebből lesz a szél.

Ez mind igaz lehet. De ezeken kívül, mindezeknek a mélyén van még valami. A rontás. Ez a magja minden viharoknak.

Hogyan védekezzenek rontás ellen a fa? Legyen egészséges és erős. Gyökerét eressze be mélyen a földbe, minél mélyebbre. A föld jó kincsei mélyen fekszenek, mint a tiszta víz. Tiszta és jó erőket szívnek föl a mélybe nyúló gyökerek.

Ne bontson a fa széles koronát, mely alatt más fák senyvedni kényszerülnek. A nap nélkül nyomorgó növény keserű nedveket ereszt, melyeknek maró párája megmérgezi a levegőt és viharfelhőket támaszt.

Ne tűrjön foltot a levelein. Legyen a lombja tiszta és makulátlan, napfényben csillogó, üde. Fénytelen, gyöngye levelek hamar gombásodnak, korán sárgulnak és lehullanak. Kevesebb napfényt szívnek föl, és az olyan fa rostjai elvesztik rugalmasságukat.

Legyen jó a madarakhoz, akik fészket építenek vagy menedéket keresnek ágai között. Szeresse a harmatot és tisztelje az esőt. Tudva, hogy minden, ami a magasból jó, és minden, ami a föld mélyéből jó, őérette van és jó.

És végül ne féljen az éjszakától, a téltől és attól, hogy az idő telik. Telik akkor is, ha fél.

Így él a fa. S ha mégis vihar jönne rá: hajtsa meg engedelmesen a fejét s ha kell, a derekát is. Ne reszkessen és ne átkozódjék, mert nem tehet arról, hogy van vihar. A vihar van. Nem csak légköri elektromosság, nem csak a hideg és meleg kiegyenlítődése okozza. Még csak nem is az erdők rossz párája egyedül. A vihar van. Babonás, sötét erők képezik a magját, mely ott lebeg mindenkor vékony pókfonalon a világ fölött.

A VIHARRÓL, AMI IDŐNKÉNT JÖN ÉS ELMEGY

Figyelted, hogy kezdődik?

Egyszerre egészen csöndes lesz minden. Mintha a világ visszafojtaná a lélegzetét. Addig is csönd volt, de csak most veszed észre magát a csöndet. Pillája se rezdül a fáknak. Mozdulatlan a hegy és a völgy. A levegő megáll fölötted, mintha ásítana.

Aztán egy pillangó repül át a rét fölött. Sietve röpül, szinte cifrázza a repülést. Csapong. Minden mozdulatán érzed, hogy siet. Siet. Mintha egyszerre, zsúfoltan akarná még kiélvezni azt, hogy szállani tud és hogy színesen tarkák a szárnyai.

A fák is őt nézik valamennyien. A füvek. A bokrok. A virágok. Egy kis levél, valahol az egyik bükkfa tetején, odahajlik a társához és súg neki valamit. Egymásnak adják a hírt és egyszerre valamennyi levél susogni kezd, borzongva és titokzatosan, mint akik sötét babonáról tudnak. Megremegnek a fűszálak is. Minden virág ijedten felfigyel. Egy vércse sikoltva bevágódik a fák közé. Akkor már az ég alján ott láthatod a gomolygó felhőket is, ahogy feketén és iszonyú gyorsan közelítenek.

Valahol a szálásban fölnyög egy fa. Babonás reccsenések támadnak és fönt a hegyen meghallod a fenyvest zúgni.

Villámszagot érzel a szélben, ahogy arcodba csapódik. Reszkette meghajtja karcsú nyakát a kék harangvirág. Lent az erdő alatt lélekszakadva futni kezd a patak és rázza borzolt hajjal, eszeveszetten a vészkolompot.

Az ég kékje magosba menekül és haragos felhők futnak a világra. Fényüket veszti a színek. Morddá sötétedik minden. És ekkor megjön a szél, az igazi.

Földig hajolnak előtte a hajlékony derekú fák. A büszkék ropognak. A halál hidege végigcsúszik törzseken, virágokon, fűszálakon. Orrodban érzed, véredig hatol.

Már csattog a zápor. Dördülve meghasad a fellegek szája és kénköves lángok csapódnak az erdő testébe. Fűvek és virágok halálra váltan lapulnak a földhöz. A föld remeg.

Ordító szörnyek nyargalnak láthatatlan pokol-lovakon, patkójuk nyomán szikrát vetnek a felhők. Zúgnak, ropognak a fák. Recsegve hasadnak a törzsek. Sikoltó bokrok kapaszkodnak tíz körmükkel a földbe. Gyökerek pattannak, nyög, jajgat, sikolt, átkozódik a világ, haldokló testek vonaglanak a földön, azt hiszed, ez a végítélet napja.

Így a fa. És mit tehet az ember még ezen felül? Legyen becsületes, mert ember. Jóindulatú, tiszta és igaz. Szeresse a testvért, fában, virágban, állatban, emberben. Higgye Istent, akit nem láthat, mert hiszen a tenyerén mászkál. Ne félje a gonoszt, csak kerülje útjait.

Imádkozzék, ha viharba kerül, s dolgozzék, ha már elmúlt. Nem tehet ellene semmit. Vihar van. Háború van. Gonosz feszültségek, mérges kisugárzások, ördögös szándékok babonája hozza. De az ember megáll benne, ha ember.

És vihar után, mikor már az eső is elállt s az erdő nem nyög és nem sóhajtozik többé: frissebb a levegő, tisztább a lomb és zöldebb a fű. A föld puhább és a virágok színesebbek. Kisüt a nap is és valahonnét a pillangók újra előkerülnek.

Az ember eltemeti halottjait, sírjuk fölé keresztet ácsol, jelnek, hogy van valami, ami több, mint az élet. Aztán kijavítja házát, bekeríti kertjét s az ekevasát belenyomja mélyen a fölpuhult földbe.

Illatos a föld olyankor s jó gabona terem. Vetéskor már bűg a vadgalamb is és aratásra kirepíti fiait.

ARRÓL, AMI IDŰNKÉNT MEGFERTŐZI KÖRÜLÖTTED A LEVEGŐT

Találkoztál már valaha az erdőn bomló állati hullával? Amin férgek ezrei nyüzsögnek? Aminek nehéz, bűzös szaga széles körben megfertőzte körülötted a levegőt, hogy csak lélekzetvisszafojtva tudtál mellette elhaladni? Ugye siettél, hogy elkerülj undorító közelségéből?

A gyűlölet közeléből mért nem sietsz el éppen olyan undorral? Még fertőzőbb a párája, mint bomló állati hullának.

Valakinek sebet kap a lelke. Aki adta, nem is tud róla talán. Aki kapta, alig rezzent meg belé. De a seb marad és nem heged be. Vannak emberek, akiknek a sebei nem hegednek be soha. Valami belécseppent talán az ilyen sebbe, valami fertőző baktérium, vagy a léleknek valamiféle mérges váladéka. Nem lehet tudni. Ezt már a babonás rontó hatalmak teszik.

Valakinek sebet kapott a lelke és a seb nem heged be. Gennyezni kezd. Az ember töpreng és rágódik azon, ami vele történt. Ez a lelki sebek gennyezése. Fájó érzések gyűlnek meg a seb körül. Gonosz sajnás támad. A seb gyulladásba jön. A gyulladás terjed. Láz keletkezik és egyre nő. Már nincs segítség: a mérge benne van a lélek vérkeringésében. A lélek elpusztul. Hulláját ellepik a férgek, zöldhátú legyek szállanak rá és hordják szét a fertőző csírákat. A halott lélek körül széles körben fertőzött a levegő. Aki ebbe a körbe belekerül, elég, ha csak egy karcolást hordoz a lelkén valahol, a seb megfertőződik.

Ne üss sebet embertársaid lelkén! Ha a Tiedet gondtalanul megkarcolja valaki, ne csinálj belőle nagy ügyet. Az agyontapogatott sebek mérgesednek el leghamarabb. Ha pedig a seb körül éreznéd már a töprengések gyötrő szaggatásait: vedd elő az akarat kését, izzítsd föl a szellem tüzeiben és vágd ki vele lelkedből a megtámadott részt. Mosd ki a sebet tiszta önbírálattal, bármennyire is csíp és éget. Tégy rá feledés-tapaszt és úgy járj vele az emberek között, mint akivel semmi sem történt.

Kerüld el a fertőzötteket. Könnyen megismered őket, mert a lázas ember félrebeszél. Akit a napsütésben is ráz a hideg, aki nem látja meg az útszéli virágokat, nem hallja meg a hajnalban ébredő rigót: az olyan ember közelében ne tartózkodj, mert gyanús, hogy ragályhordozó. Óvakodj azoktól, akik leszegett fejjel járnak Isten szabad ege alatt. Akik langyos és puha nyári estéken is csak arról akarnak beszélni, hogy mi az, ami rossz ezen a világon. Akik el akarják hitetni Veled, hogy élni nem érdemes, a világ csúnya és az ember bűnben fogantatott.

Kerüld, messzire kerüld el azokat, akik aszerint ítélik meg az embert, hogy milyen nyelven

beszél. Vagy milyen templomban imádkozik, vagy milyen jelvényt visel a gomblyukában. Az ilyen ember lelke bomlik már, mint az állati hulla, és gyűlölettel fertőzi meg maga körül a levegőt.

s végül fuss, menekülj az okos gyűlölet közeléből. Ez a legveszedelmesebb és nincs ellene orvosságos szer. A tárgyilagosságba bújtatott gyűlölet. A megfontolt gyűlölet. Az emberségesnek látszó, a megértő gyűlölet. Amelyik így kezd: igaz, hogy ők is emberek, de...

Ha ilyenekkel találkozol, fuss, mintha szemedet vették volna. A szent gyűlölködők gyűjtják föl mindig a világot.

A BOSSZÚRÓL

Megütnek s visszaütsz: a természet őszaki szabályai szerint jársz el. De ha megütnek s mert félsz visszaütni nyomban, az ütést napok múltával adod más alakban vissza: emberi módon cselekszel. S ezt a kimondottan emberi jellemvonást nevezzük bosszúnak. Hogy gazságot gazsággal torol meg s ezt büntetésnek nevezi.

Jegyezd meg jól: bármilyen büzös és bármilyen ocsmány is legyen az állati dög, amit az útszélen látsz, senkinek sem használsz azzal, ha belerúgsz. Mindössze a cipődet szennyezed be vele.

A TÖRVÉNYEKRŐL

Fontos, hogy meg tudjad különböztetni: kétféle törvények vannak. Amit az emberek alkottak s amit az Isten.

Az elsőket aszerint váltakoznak, hogy egyetlen ember állította-e föl őket, vagy egy kisebb csoport, vagy pedig egy többségi csoport. Ezek tulajdonképpen nem is törvények, csupán az emberi közösségek játékszabályai, melyek mindig valakinek vagy valakiknek az érdekeit védik, éppen ezért nem örökérvényűek. Tiszteld őket, mert Neked is hasznod van abból, ha mások tisztelik.

Az igazi törvényt nem írták könyvekbe és nem öröködnék fölöttük fizetett tisztviselők. A Dolgok Rendjének egymásba kapcsolódó láncszemei zárják ezeket magukba, s Te együtt születesz, sőt: beleszületsz ezekben a törvényekben, melyek megszabják sejtjeid működését és helyedet a világban. Veled, benned és körülötted élnek, és a világ teremtésétől a világ végezetéig változatlanok. Meghatározzák, hogy mit tehetsz és mit nem tehetsz, megéreztetik Veled a különbséget jó és rossz, szép és csúnya között. Korlátokba szorítanak, bezárnak születés és halál közé, öröködnék fölötted ösztön és lelkiismeret formájában.

A játékszabályok betartása tetszésedre van bízva. Ha megtanulod és tiszteletben tartod őket: békében hagynak embertársaid. Ha nem: kellemetlenségeket szerzel magadnak.

De ha ki akarnád játszani a természet törvényeit: megölnéd azt, aki vagy.

JOG

Könyvtárakat írtak tele azzal, hogy mik a jogaid ezen a földön. Pedig csak egyetlen igazi jogod van: békében élni.

De éppen erről feledkeznek meg leggyakrabban.

IGAZSÁG

Aki azt mondja Neked, hogy a rossznak győzelme lehet a jó fölött, az vak. Legyőzheti-e a felhő a napot? A sötétség a világosságot? Tél a tavaszt?

A győzelmet azonban ne téveszd össze a sikerrel. A felhőnek sikerül magát a nap és a föld közé tolnia. De legyőzte-e vajon a napot ezzel? S ha igazságról beszélsz, akkor is vigyázz. Ne a magad egyéni érdekét vagy egy csoport érdekét nevezd igazságnak. Érdek annyi van, ahány ember a földön. De igazság csak egy. A gyertyaláng és a reflektorfény csak méreteikben különböznek egymástól, lényegükben azonosak.

Az igazság nem emberi mérték és így ne várd tőle, hogy emberi tulajdonsággá váljék. Igazság az, hogy élsz, és hogy jogod van élni, mert megszületted. Hogy minden ember egyforma abban, hogy meztelenül jött ide, és meztelenül, egészen meztelenül tér vissza innen. Hogy aki jó, azt baj nem érheti, akármilyen is történjék vele: egyenesen járhat és nyílt homlokkal

nézhet szembe a világgal. Ezek az igazságok.

De nem feltétlen értékű igazság az, hogy Tied a kabát, amit szekrényedben őrzöl. A gyapjú, amiből készült, a juhé volt. Te azt vallod, hogy igazságos úton lett a Tied, de a juhnek erről bizonyára más véleménye van.

A valódi igazságban bízatsz bátran, kára nem eshetik. Felkél a nap, bármilyen sötét is legyen előtte az éjszaka.

Ha mégis látnod kell, hogy itt-ott, az emberi hangyaboly külön-életében a rossz látszólag győz a jó felett: ne tévesszen meg ez a látszat. Káin sohasem győzte le Ábelt. Csak megölte.

Jusson eszedbe, hogy van egy jelvény, amit sokan hordanak, de kevesen értenek meg. Azt hirdeti, hogy sok idővel ezelőtt keresztre feszítettek Valakit, aki győzött az emberek bűnei fölött.

BÜNTETÉS ÉS JUTALOM

Jót tettél és nem fizettek érte? Mit adtál Te a napnak éltető melegéért? Vagy a földnek, hogy ellát kenyérrel?

Rosszat cselekedtek Veled és nem érte őket semmi büntetés? Rövidlátó vagy, ha jutalmat és büntetést emberi csereeszközök értékével mérsz. A jó nem más, mint a dolgok ősi és természetes rendje. Egyszerűen csak az egyenes út. Jutalma önmagában van. Tisztává tesz és könnyűvé. Érzéseket ad, amiket nem vásárolhatnál meg Dárius kincsén sem, s amiktől nem foszthat meg semmiféle hatalom. Mondom, mint ahogy az egyenes út jutalma éppen az, hogy nem tértél le róla.

Akik letérnek erről az útról, éppen azzal, hogy gonoszat cselekedtek Veled, azokat sajnálnod kell inkább, mert a görbe utak szörnyűségeken nehezek.

Gondolj arra: föl kell építeni a békességet ezen a világon. És békességet építeni csak jóindulatból lehet.

Nem elég tehát, ha nem gyártasz rossz téglákat valamely épülethez. Téglá nélkül nem épül föl semmiféle fal. Jó téglákat kell gyártanod. Ha az emberiség két százaléka rossz téglát gyárt, kilencvennyolc százaléka pedig Veled együtt tétlenül henyel jó és rossz között: ki építi föl vajon a békesség házát?

ELFOGULTSÁG ÉS MEGÉRTÉS

- Ez a hegy kopasz - mondja a keleti oldalon lakó ember - nincs rajta egyetlenegy fa sem!

- Ezt a hegyet sűrű erdő borítja - jelenti ki a nyugati oldalon lakó. Mielőtt hajba kapnál valakivel emiatt, vedd a fáradságot és sétálj át a hegy másik oldalára is.

AMIT A BŰNRŐL TUDNOD KELL

Ne hidd, hogy a kígyó csábította Ádámot és Évát a Tudás Fájának gyümölcséhez. A falánkság hajtotta oda őket, a kíváncsiság, a mértéktelenség, a nagyravagyás. Az elégedetlenség. Még több kellett, ez volt az egész.

És azt se hidd, hogy kardos angyalok űzték őket ki a Paradicsomból. Kimásztak ők onnan saját maguk. Annak a létrának a segítségével, amit a Tiltott Tudás almája csíráztatott ki bennük, mint első emberi találmányt.

JÓINDULAT

Ha azt hiszed, hogy ma jóindulatú voltál, mert nem léptél a lábára senkinek, mert felebarátod fejről nem ütötted le a kalapot, mert nem terjesztettél másokról hazug híreket, mert nem gorombáskodtál lakótársaidal: tévedsz. Csak éppen rosszindulatú nem voltál. Rossz és jó között van egy kis hézag is. Es ebbe a kis hézagba nem csupán Te, de az emberiség kilencvennyolc százaléka kényelmesen belefér.

VÁGY ÉS ÖRÖM

Minden vágyadnak eleget tenni: ez az emberi élet legnagyobb művészete. Akinek sikerül, az boldog. Ehhez azonban fontos, hogy kevés vágyad legyen.

A vágy az emberi lélek növényzete. Gyökere van, szára, és csúcsán időnként kivirágzik az öröm. Minden gyökérnek az a célja, hogy virágot hozzon. Azonban a jó kertész gondosan ügyel kertjének növényzetére. Csak olyan növényt enged meghonosulni benne, melynek virágai szépek és illatosak. Vagy melyek kellemes ízű gyümölcsöket teremnek. Dudvát, gyomot nem tűr meg maga körül. Olyan növények gyökerét sem ülteti el, melyek fejlődéséhez a kert fekvése és éghajlata nem alkalmas. Melyeknek kivirágzásához esélye nem lehet. Így tesz az okos és jó kertész.

Légy tehát okos és jó kertésze a lelkednek.

Örvendj a hóvirágnak, az ibolyának és a búzavirágnak. Az erdő csöndjének. Ha egyedül vagy: annak, hogy egyedül lehetsz. Ha nem vagy egyedül: annak, hogy nem kell egyedül légy. Vágyódj arra, amit a holnap hoz, és örvendj annak, ami ma van.

Minden talajban megterem valamiféle virág. Minden napnak van valamilyen öröme. Neveld rá a szemedet, hogy meglássa azt.

MEGOLDÁS CSALÓDÁS ELLEN

Gondolj mindig arra: mit tenne egy majom, ha ruhába öltöztetnéd, bevezetnéd a civilizáció kényelmeibe, megismertetnéd vele a társadalmi élet játékszabályait, tisztségekkel, hivatalokkal, jogokkal és kötelességekkel látnád el és végül kezébe tennéd a sorsodat?

Ne várj többet az emberektől sem.

GAZDAGSÁG ÉS SZEGÉNYSÉG

Nincs vagyonod? Nincs házad, telked, értékes tárgyaid? Nincs pénzed? A rigónak sincsen. Mégis ő a legvidámabb teremtes.

Igaz, neki nem kell cipő és nem kell ruha. Étélért sem fizet, csak füttyel. Lakásért sem fizet. Fiait ingyen tanítja az erdő. A rigónak könnyű, mondod, és igazad van. A rigónak valóban könnyű. Ő mais úgy él, ahogy Isten annak idején elindította az első rigót. Mi nem úgy élünk. Az első ember nem tudta még, mi a vagyon. Es hiszem, hogy boldog volt mégis.

Pedig az első ember nehezen élt. Gondold csak el. Bunkóval védekezett a vadállatok ellen. Bőrüket maga húzta le, maga készített ruhát és lábbelit belőlük. Barlangban lakott és mohán aludt. Nem volt villanyvilágítása. Semmije sem volt. Mégis, azt hiszem, szerette az életet.

Örvendett a szélnek és a napnak. A levegőnek. Annak, hogy egészséges, és ha fáradt volt, annak, hogy lefekhet a mohára pihenni. Örvendett az izmainak és mosolygott, ha pillangó szállt előtte. Ha gyümölcsökkel megrakodva tért haza összkomfort nélküli barlangjába, ha bunkója egy vadat leütött: gazdagnak érezte magát. És mert gazdagnak érezte magát, gazdag is volt.

Erről eszembe jut, hogy ismertem embereket, akik palotában laktak, naponta új ruhát vehettek magukra, azt ettek, ami eszükbe jutott, halomban állt körülöttük a vagyon, gyáraik voltak és bankbetétjeik és mégis folyamatosan töprengtek, törték a fejüket, beleőszültek a gondba, mert mindenáron azt akarták, hogy még többjük legyen. Voltak ugyanis emberek, akiknek még több gyáruk volt és még több bankbetétjük. Szegényeknek érezték magukat azok mellett, és mivel szegényeknek érezték magukat, szegények is voltak.

Pedig mondom, palotában laktak. Sokkal több szobában, mint amennyit egyáltalán használni tudtak volna. Villanyvilágításuk volt és fürdőszobájuk, nem is egy. Nem zárták le soha a villanyukat és a fürdőszobában bármikor folyt a melegvíz, csak meg kellett nyitni egy csapot. Télen központi fűtés őrizte az egyforma meleget és nem volt soha szénhiány. Rádiójuk volt és gramofonjuk, rengeteg sok lemezzel. Ebédlőben ettek, finom porcelánon, ezüst evőeszközzel. Cselédek szolgálták ki őket. Nem kellett se fát vágjanak, se vizet hordjanak, se edényt mosogassanak, se főzzenek, se seperjenek, se cipőt takarítsanak: mindezt megcsinálták helyettük mások. Olyan ruhába öltöztek, amilyenbe jólesett. Az utcákon, ahol jártak, tele voltak a boltok kirakatai mindenféle szép holmival és minden eladó volt. Minden boltba bemehettek és mindent megvásárolhattak, ami csak szemüknek megtetszett. Amikor eszükbe jutott, elmehettek a színházakba és a hangversenyekre. Kényelmes autók röpítették őket és utazhattak és nem kellett soha, sehol sorba álljanak.

Mégis szegények voltak. Nem értek rá örvendeni a napfénynek, a víznek, a levegőnek, a virágoknak, az ételnek. Nem értek rá egyszerűen, mert éjjel-nappal gondok között futkostak, hogy miképpen szerezhetnének még több pénzt. Mert ami volt, azt kevésnek érezték. És amit

az ember kevésnek érez, az valóban kevés is.

Gazdag akarsz lenni? Gondolj a rigóra és az őseemberre. Gondolj arra, hogy meztelenül jöttél erre a világra és meztelenül térsz belőle vissza. Vendég vagy ezen a földön. Csak az a Tied, amit a bőröd alatt hoztál és elviszel. Gazdag, aki egészséges. Aki erős. Aki nem szorul másra. Aki föl tudja vágni a fáját, meg tudja főzni ételét, meg tudja vetni ágyát és jól alszik benne. Aki dolgozni tud, hogy legyen mit egyék, legyen ruhája, cipője és egy szobája, amit otthonának érez. Fája, amit fölapríthasson. Aki el tudja tartani a családját, étellel, ruhával, cipővel, s mindezt maga szerzi meg: az gazdag. Örvendhet a napfénynek, a víznek, a szélnek, a virágoknak, örvendhet a családjának, a gyermekeinek és annak, hogy az ember él. Ha van öröme az életben: gazdag. Ha nincs öröme benne: szegény.

Tanulj meg tehát örvendeni. És ismerd meg a vagyonedat, amit a bőröd alatt hordasz. Élj vele és általa, és főképpen: tanulj meg örvendeni!

Vendég vagy a világban és ez a világ szép vendégfogadó. Van napsugara, vize, pillangója, madara. Van virága, rengeteg sok. Tanulj meg örvendeni nekik. Sajnos, embere is van. Igyekezz kevesebbet törődni velük és többet azzal, ami még a világ szépségéből csodálatosképpen megmaradt, az emberiség minden pusztításai mellett is.

Nem győzöm eleget mondani: tanulj meg örvendeni. Annak, hogy élsz. S mert élsz: gazdag lehetsz.

MÉG A MOHA IS VIRÁGZIK

Ne hidd, hogy csak az orchidea virág. Meg a rózsza, meg a szegfű. Még a mohának is van virága.

Pedig a moha sohasem lát napot. Sűrű erdők nyirkos homályában él, földhöz ragadtan, nyomorultul. Ő a legnyomorultabb a növények között.

Mégis eljön évente az idő, amikor kivirágzik. Kivirágzik, örömet ünnepel. Akár a rózsza, az orchidea, vagy a szegfű. Semmivel sem kisebb az öröme, mint az orchideának, vagy a szegfűnek.

Sőt, ne feledd, egy nagy előnye is van: senki emberfia nem tépi le különlegessége miatt a moha virágját.

Fogadd meg a tanácsomat és gondolj sokat, nagyon sokat a mohavirágra.

MINDENT ÚJRA KEZDÜNK

Nem vetted észre? Naponta mindent újra kezdünk. Újra mosdunk, újra borotválkozunk, újra fésülködünk, újra öltözünk. Újra megfőzzük az ételünket. Újra elmegyünk ide vagy oda. Újra dolgozunk, újra vesződünk, újra bosszankodunk, újra örvendünk, újra hazatérünk, újra lefekszünk. És ez így megy folyton, folyton.

Nem is lehet másként. A nap reggel újra felkel és este újra lemegy. Újra jön a szél, újra szállanak a felhők, újra esik az eső, újra kiderül az ég. Újra, mindig újra. A természet örök rendje ez és mi kötve vagyunk a természethez, mint a növények, vagy mint az állatok.

A fák levelei tavasszal újra kihajtanak és ősszel újra lehullanak. A virágok újra kinyitnak és újra elhervadnak. Újra jön a tavasz, újra jön a nyár, újra jön ősz és újra jön tél. És Te természetesen azt mondod erre, hogy nem is lehetne másként, mert így van ez jól. Miért vagy úgy kétségbeesve tehát, hogy újra elölről kell elkezd az életedet?

Minden vagyonedat elvesztetted. A virágok is elvesztették színpompás ékszereiket, csak pusztá gyökerük maradt meg a föld alatt. Azért ne hidd, hogy most már többé sohasem fognak virágozni.

Életed, megszokott munkád kerete szertehullott. Itt állasz pusztá kézzel, egyetlen szál ruhával és nem tudod, mihez kezdhetnél, mert ilyesmi még nem történt Veled.

Nézd a költöző madarakat. Fáradt csapatokban most térnek meg tengeren túlról. Semmijük sincs, igazán semmijük. Csak az a két kis fáradt szárnyuk. Szinte ájultan hullanak alá pihenni a bokrok közé.

De holnap reggel, ha felkelsz a nappal és kijössz ide, hogy megkeressed őket: vidám füttyüket messziről hallhatod már. Fürgén szökdelnek az ágak között, hernyót keresnek és száraz mohát a fészekrakáshoz. Figyelheted, milyen vidáman hordozzák csőrükben a vékony gallyakat s fonnak belőle nótaszó mellett új otthont fiaiknak.

Amiért ember vagy, azért tanulhatsz még sokat a madaraktól.

NEM VAGY EGYEDÜL A FÖLDÖN

Jól figyelj most ide, mert ez nagyon fontos: nem vagy egyedül a földön. Nem tudom eléggé hangsúlyozni: nem vagy egyedül. Sajnos, rajtad kívül még sok millió ember él. Nem tudom pontosan mennyi, de nagyon sok.

Valamennyi embernek ugyanaz a célja, mint Neked: emberi módon akar élni. Békét és nyugalmat akar. Otthont, vagyis egy szemétdombot, melyen ő a kakas, aki kukorékol.

Azonban több a kakas, mint a szemétdomb. És így egymás között meg kell osztátok a dombot és a kukorékolást.

A legtöbb baj közöttetek ebből származik. Mert minden ember körül van egy láthatatlan bűvös kör: az egyéniség köre. Egyiknél kisebb, másiknál nagyobb, de ne hidd, hogy bárkinél is hiányozhatik. És minden kör három részre oszlik, mivel minden ember három részből áll: egy remetéből, egy despotából és egy művészből.

Az emberi társadalom világa ezeknek a láthatatlan köröknek a hihetetlen összezsúfolódását hozta létre. A körök mindenütt érintkeznek, összeütődnek, sőt metszik egymást.

Ügyelj a körülötted élők köreire! Ha lehet, helyezd el úgy köztük a magadét, hogy mások köreit ne érintsd általa. Az összekoccanó körök nyomán mérges váladék keletkezik, a veszekedés. Könnyen haraggá gyűl és gyűlöletté fekélyesedik. A zsúfolt együttélés fertőző baktériumokat termel.

Ha helyszűke miatt nem áll módodban elkerülni az összekoccanást, a Téged szorító körök despota-cikkébe behatolhatsz. Legtöbb embernél ez amúgy is túlságosan nagy helyet foglal el ahhoz képest, hogy elfogadta a civilizáció kényelmeit. (Ilyen úri ösztönökhöz ugyanis csak annak lehet joga, aki úgy él mint a medve, vagy mint az őseember. Maga szerzi meg azt, amire szüksége van és a társadalmi élet gépezetének hasznáról lemond. Aki azonban elfogadta a kényelem játékszabályait, az egyéni szabadságának és despota-énjének úri mivoltáról önként lemondott, olyan mint a kutyává szelídült farkas.)

De senkinek művész-énjét ne bánts! Apró kis bogarait: hogy szeret heverni ebéd után, cukorral eszi a vajaskenyeret, ébredés után szivarra gyújt az ágyban. Hogy szenvedélyei vannak. Hogy szeret korán kelni. Hogy nem szeret korán kelni. Hogy tíz percenként huzatot csinál, mert nincs elég levegője. Hogy ordít, ha mások huzatot csinálnak. Hogy szereti, ha dicsérik. Hogy nem szereti, ha dicsérik. És még ezer ilyesmi. Ezeket ne bánts, ha nem okvetlenül szükséges. Ezek teszik kerekké az ember egyéniségét és éppen úgy szüksége van rájuk, mint a sóra.

Legjobban azonban minden emberben a remetét tiszteld. A magányosat, a tartózkodót, a szemérmeset. Minden egyéniség mélyén ez lappang valahol. Néha nagyon mélyen elrejtőzve a felületességek alá. De ott van. S akiben a remetét megbántod: ellenségeddé válik.

És még valamit jegyezz meg jól, mielőtt kukorékolni a szemétdombra kiállasz: előkelő csak az, aki nem szorul másokra. Tudnod kell, hogy itt nem olyan előkelőségre gondolok, amit ruha vagy hivatal jelent. Itt a belső előkelőségről van szó, az egyetlen igazi előkelőségről. Ha tétlenül nézed, hogy más vágja föl szívességéből a fátat, vagy más ássa föl szívességéből a kertedet, mert úri tenyered munkával piszkítani átallod: előkelőséged egy-egy darabjáról önként lemondottál. Ha ezt teszed, halkabban kukorékolj és sokkal szerényebben. Teljes hanghoz csak annak van joga az emberi társadalom szemétdombján, aki nem adósa senkinek. Aki az élet megéléséhez nem fogad el könyöradományokat. Ezek az igazán előkelő emberek.

Tanulj tapintatot. A tapintat az együttélés diplomáciája. Ne nyiss ablakot arra, aki fázik, mert náthát kapsz a hidegtől, amit ezáltal benne magaddal szemben dermesztettél. Ha valakin valami csúnyát észlelsz, ne dicsérd azt szépnek, mert megsérted és megalázod ezzel. Ne nevezd "drágám"-nak, "édes"-emnek vagy "szívem"-nek azt, aki számodra se nem drága, se nem édes és akinek a szívedhez semmi köze sincsen. Tanuld meg, hogy a tapintatos ember mindég őszinte. Abban, amit mond és főleg abban, amiről hallgat.

Légy jól nevelt. Igyekezz hozzánevelni magadat az emberek közelségéhez. Csak a neveletlen emberről lehet tudni, hogy mikor van rossz kedve. Fegyelmezd magad. Senkit sem érdekel, hogy milyen hangulattal ébredtél föl reggel és egyedül csak a fogorvosodra tartozik, hogy fáj-e a fogad, vagy sem. Ha okvetlenül érzed, hogy kellemetlenségeket kell mondanod, mert jólneveltséged gyöngébb, mint hangulataid: bújj el valami félreeső helyre és írd le egy papírra mindazt, amit megmondanál. Tedd el, és másnap olvasd el megint. Egy hétig olvassad

el minden nap és a hét végén olvassad föl barátaidnak is. Azok nevetni fognak rajta. Te pedig a szégyenkezés által emberré neveled magad.

Igyekezz kulturált lenni. A kultúra nem azt jelenti, hogy fogkefed van és meg tudod indítani a gramofont. A kulturált ember látni és érezni tudja a szépet és a jót. Bennük és általuk fölülemelkedik állati mivoltán és valóban igyekszik azzá lenni, akit Isten a maga képére teremtett. A kulturált ember uralkodik önmaga fölött és úgy bánik indulataival, mint a házórzó kutyákkal: időnként elengedi őket, de csak a kerítésen belül és csakis olyankor, ha tolvaj kerülgeti kertjét.

Gondolj gyakran arra, hogy nem a társadalmi rendszerek teremtették az embert, hanem Isten. De azt se feledd el, hogy a társadalmi rendszereket nem Isten teremtette, hanem az emberek maguk. Részben uralmi ösztönökből, részben békétlenségéből. A civilizációt pedig kimondottan csak kényelemből és lustaságból. Városban élsz, hogy ne legyen sáros a lábad, ha esik az eső. Ne kelljen messzire gyalogolj, ha valamire szükséged van és ne magad főzöd az ebédedet. Tehát ne panaszkodj, ha elüt a villamos, vagy ha kozmás az étel, amit eléd tesz az, aki helyetted elkészítette.

Egyáltalában semmire se panaszkodj. A panaszkodó ember olyan, mint a rossz gyerek, aki megkíván egy játékot, és amikor megkapja, nincsen vele megelégedve. Előbb-utóbb a fenekére vernek.

Ha kifogásaid vannak az emberi közösség ellen: fordíts neki hátat. Vonulj föl a hegyek tetejére, építs kunyhót magadnak, készítsd magad a lábbelidet, varrd magad a ruháidat. Ha az emberi társadalomtól semmit el nem fogadsz, szidhatod kedved szerint. De amíg veled született lustaságod előnyeit élvezi, addig hátrányait is tűrd el szótlanul.

MIKOR MÉGIS EGYEDÜL VAGY

Ezen nem lehet segíteni. Vannak az életben pillanatok, amikor menthetetlenül egyedül vagy. Ilyenkor hiába van társad, hiába van családot, hiába vannak barátaid: egyedül vagy. Bizonyos kérdéseket egyedül kell megoldanod, senki nem segíthet rajtad, senki helyetted el nem végezheti. Kifejezhetem ezt úgy is, hogy vállalnod kell valamit az életből, valami kockázatot, valaminek a felelősségét, egyedül, a magad erejéből.

Amikor döntened kell, hogy valami jó-e, vagy rossz. Helyes vagy helytelen. Szép vagy csúnya. Amikor döntened kell, hogy jobbra térsz vagy balra fordulsz. Ilyenkor nem segíthet rajtad senki. Még csak azt sem teheted, hogy valamilyen félmegoldással elhalasztod a döntést. Kikerülöd. Vagy úgy teszel, mintha nem vennéd észre, hogy döntened kell.

Döntened kell. Ezen nem lehet segíteni. És egyedül vagy.

Öregek, bölcsek, papok, filozófusok sok mindent tanácsoltak már Neked erre az alkalomra. Mondták, hogy térdelj le és imádkozz, hogy Isten megvilágítsa az agyadat. Mondták, hogy ösztönöd indítása szerint azonnal és gondolkodás nélkül cselekedj. Mondták, hogy zárkózz be négy fal közé, étlen, szomjan és töprengj napokig. Azt is mondták, hogy ostorozzad magadat ilyenkor, mert a szenvedés megtisztítja a látást.

Én nem vagyok sem filozófus, sem pap. Még csak öreg sem vagyok. Így hát egészen egyebet mondok Neked:

Eridj ki az erdőre. A mezőre, a folyó mellé, vagy föl a hegyre. Lassan járj, hiszen egyedül vagy, nincs miért siess. Lassan járj, urasan. Mint valami hajdani Nagyúr, aki birtokát járta be, s ameddig a szeme

ellátott, övé volt minden. Erdő, mező, folyó, hegy. Megteheted, hiszen ember vagy. Valóban nagy úr odakint. Es amit szemed lát, valóban mind a Tied akkor. Az erdő, a mező, a folyó, a hegy. Még a napsütés is. Még a virágok is. A rigófütty és a pillangó színei. A hal fehér hasának villanása a hullámok között.

Eridj tehát lassan, kényelmesen. Nézd meg a virágokat. Simogassad meg a fák törzsét. Hajolj a nyírfához és szívjd be az illatát. Hallgasd a madarakat. Próbáld megérteni azt, amit mondanak.

És amikor már tele vagy a virágok illatával, a napsugárral, a széllel és mindennel, ami zsongva körülvesz és ami mind a Tied abban a percben, akkor gondolkodj a csodán, amit életnek, mindenségnek, vagy teremtésnek nevezünk. Gondolj arra, hogy Isten sok-sok millió esztendővel ezelőtt megteremtette az anyagot és megteremtette a sejtet. Megteremtette és céljává tette a jót, a szépet és a fejlődést. És a sejtből lett virág, állat és végül ember. A látható sejtek mellett növekszik folytonosan a láthatatlan is, amelyik a szép és jó törvényeit

hordozza magában és tereli az életet a fejlődésen keresztül a tökéletesedés felé, hogy végül is visszatérhessen Istenhez egy napon.

Gondolj a moszat útjára a liliumig, a hernyó útjára az emberig és az emberi lélek útjára tovább, amit már tudni nem, csak sejteni lehet. És akkor állítsd be a kérdést, ami fölött döntened kell, ebbe a nyílegyenes útba, mely az anyagtól fűszálakon, virágokon, madarakon, állatokon és végül rajtad keresztül Istenhez vezet. Es döntöttél máris.

Testvéred a világ. Öcséd a nyúl, húgod a margaréta. A fejlődés nagy láncolata összefűz mindenekkel és a pókháló-finom lánc vége Isten kezében van. Néha megpróbálsz ember-ésszel leszakadni erről a láncról, de csak annyi történik, hogy letérsz a nyílegyenes útról, eltévedsz, hátramaradsz.

De ha meglátod és megérted a láncszemek törvényét, akkor megérted azt is, hogy soha sem vagy egyedül. Legkevésbé pedig olyankor, amikor azt hiszed, hogy egyedül vagy.

BÉKÉTLENSÉG ELLEN

Ha valamivel nem vagy megelégedve, mondd meg nyíltan. De békétlen ne légy miatta. A békétlenség izgágává teszi az embert és az izgága emberek olyanok a társadalomban, mint a darazsak: egyetlen képességük, hogy fullánkjukkal mérges daganatokat okoznak. Ha minden áron hajlamos vagy az izgágaságra, gondolj arra, hogy egyáltalában semmi tiszteletre méltó vértanúság nincsen a darázs halálában, amelyet eltapostál, mert beléd szúrt.

Ha elégedetlen vagy azzal szemben, aki ételedet főzi: főzz magad. Ha sokalod a villanyszámlát: ne égesd a villanyt. Az államot is bojkottálhatod, ha rendje ellen kifogásaid vannak: postáját, vasútját ne használd, fizetést ne fogadj el tőle, védelmére ne tarts igényt. Egyáltalában, ne fogadj el semmit attól, akivel szemben békétlen vagy.

A következő békétlenek tiszteletreméltó különcök. De a megalkuvó izgágák az emberiség bajt okozó méregkeverői.

SZORGALOM ÉS RESTSÉG

Véredben hordozod őket. Egyik siettet, másik fékez. Egyik a láz, másik a kihűlés. Egyik a tűz, másik a víz. Őrizd meg köztük az egyensúlyt, hogy megőrizzék egészségedet.

Ha a láz kerít hatalmába, a szüntelen tenni vágyás, hajszás szerzési izgalom: idegrendszered korán kifárad és megöregszik. A kóros szorgalom kapzsisággá dagadhat, felőrli a szervezetet és esztendő múltán arra riadhatsz, hogy telt zsákokon ülsz, de gyöngé tagokkal. És egyetlen egyet sem tudsz már válladra emelni, hogy magaddal vidd oda, ahova indulnod kell. Vigyázz, nehogy a malomban, melyben jövendődet akarod örölni, felőrlődj rendre magad is.

Ha érzed a veszedelmet: gondolj arra, hogy minden ember meghal. Hogy úgy jövünk ebbe az életbe, mint a madár és úgy szállunk ki belőle egyszer, mint a madár. Alig valamivel vihetünk többet, mint amennyit hoztunk. Mint a madár, éppen mint a madár, aki meghízott a nyár kövér termésén.

Elég tehát, ha lelkedet hizlalod. Dolgozz, de ne nagyon sokat. Anynyi éppen, amennyi kell ahhoz, hogy úgy élhess, ahogy kedvedre van. Es még valamivel többet: hogy magadba is gyűjtsél. Szépet, jót, örömet. Tiszta és megelégedett érzéseket, nyugalmat, békét, tiszteletet. Önmagad iránti tiszteletet főként. Ha ötven éves korodra eléred ezt: szorgalmas voltál.

De a restségre is vigyázz, hatalma ne legyen fölötted. Dédelgesd gondosan, mint jótékony és kedves egyensúlyt a szorgalom mellé. Ne vesd meg, mert Hozzád tartozik. Nélküle kiállhatatlan lennél az emberek között. De nagyra se növeld, mert szánmasszá változtat és megcsúfolja emberi előkelőségedet. Elég, ha napkelte után még egy órát heversz az ágyban. Elég, ha ebéd után tíz percre ledőlsz pihenni. Elég, ha munkahelyedre lassan és kényelmesen haladsz és néha megállasz, hogy egy fát, egy virágot, vagy egy madarat megnézz. Elég, ha fél órával üldögélsz tovább a padon, mint amennyit előre szántál magadnak. Mert szépen süt a nap és a szellőnek kellemes, meleg virágszaga van. Elég, ha minden hetedik napon nem dolgozol semmit, csak örvendesz annak, hogy élsz és hogy szép a világ, amiben élsz. Mindez így éppen elég ahhoz, hogy megőrizd magadban az egyensúlyt és ember maradj.

De soha ne engedd meg magadnak azt a fényűzést, hogy amíg Te pihensz, mások helyetted dolgozzanak. Mások fáradságának haszna megaláz, rabbá kötöz és bemocskolja emberi előkelőségedet. Ha a restség tunyasággá nő benned, kihúlsz és meghalsz, még mielőtt

befejezted volna az életedet. Az olyan halott pedig, aki még mindig élni akar, szánalmas és bosszantó látvány.

Jegyezd meg jól, hogy az igazi emberi előkelőség abban áll, hogy nem csupán azt a munkát végzed el, ami a magad életéhez kell, hanem még egyszer annyit. Hogy senkinek adósa ne lehess, de mások legyenek Neked adósaid. Ezekkel szemben azonban viselkedj úgy, mintha semmivel sem tartoznának Neked.

Az ilyen ember, az ilyen igazán előkelő ember, úgy jár a világban, mint aki utazik. Kíváncsian nézegeti a tájat, gyönyörködik abban, ami szép és elfordul attól, ami csúnya. Senkinek sem alkalmatlankodik, útravalót nem koldul, ellátja mindennel magát. Jön és megy. S hogy itt volt, azt csak onnan lehet tudni, hogy néhány ember aggódva keresi a nyomát, mert szeretné visszafizetni neki azt, amivel tartozik.

AZ ÁLLATRÓL, AMI BENNED ÉL

Ne légy beképzelt: nem tigris és nem oroszlán. De túlságosan tárgyilagos se légy azért: nem az ökörről, nem a birkáról és nem a bakkecskéről akarok beszélni. Ezeket csak utánozni szoktad. Benned egy malac él. Egy nevetlen, izgága malac, aki folytonosan visítozni akar, édességet követel és megkíván ezt, vagy amaszt. Üss az orrára, mert ha nem tudod megfegyelmelni, nyakadra nő és rabszolgává aláz.

Tanítsd a malacodat mértékletességre, szerénységre és arra, hogy ne visítozzon, mihelyt eszébe jut az étel íze. Szoktasd rá, hogy az üres vízbe főtt krumpli is eledel, kalóriája van és keményítőértéke, és hogy az erdei forrás vizénél üdítőbb ital nincsen ezen a földön. Neveld meg, kérlek, a malacodat, hogy csak annyit kívánjon, amennyi neki jár. Amennyit munkáddal megszerezte és amennyit a körülmények nyújtanak. Nincs szánalmasabb látvány, mint az olyan ember, aki aljassá alázza magát egy falatért, hogy malacának pillanatnyi élvezeti igényét kielégítse.

Egy szerény és jólnevelt malacot még megtűrnék a szobában. Ha azonban egy izgágán visítozó dögöt hurcolsz magaddal, elébb-utóbb vele együtt kirúgnak Téged is.

A BARÁTSÁGRÓL

Volt egyszer egy ember, aki szépnek látta a világot, akinek nem voltak ellenségei és aki azt hitte, hogy megelégedett.

De volt három barátja.

Az egyik minden nap arról beszélt neki, hogy mi csúnyát látott a világban. A másik folytonosan fogadkozott, hogy megvédi az ellenségek ellen. A harmadik azt vitatta, hogy csak a gonosz ember megelégedett egy ilyen bűnös társadalmi rendszerben.

Addig, amíg az ember elhitte mindezt és felakasztotta magát az erdőben egy fára. A három barát pedig összeült búsulni a fa alá és azt mondták:

- Szegény meghalt ugyan, de fontos, hogy mi hűséges barátai voltunk.

Valahányszor a barátságról gondolkozol, jusson eszedbe ez a kis történet. Es gondold a következőkre:

1. A barátság nem azt jelenti, hogy jogod van beavatkozni embertársad belső életébe.
2. A barátság nem hatalmaz föl arra, hogy tapintatlan és nevetlen légy.
3. A barátság nem azt jelenti, hogy valaki korlátlanul önzéseink rendelkezésére áll.
4. A barátság nem jogcím arra, hogy jellemhibáinkat feltétlenül és kötelességszerűen megbocsássák.
5. A barátság nem arra való, hogy valakit meggyőzzünk a magunk álláspontjának igazságáról, mindössze arra alkalmas csupán, hogy mások álláspontjait megértsük.
6. A barátság nem kér, nem követel, de nem is ismer áldozatokat.
7. A barátság oka nem lehet sem a véletlen, sem az egymásrautaltság. Még kevésbé azonos világnézeti beállítottság, vagy politikai célkitűzés. A barátság oka egyedül a barátság maga.

Az emberi lélek valami olyan titka ez, mint a zenének a hangok harmóniája. Nem azonosak, de kiegészítik egymást. Az igazi barátság olyan az emberi világ diszharmóniájában, mint egy finom, halk akkord.

HÁLA

Ne tévesszed össze a különböző kötelességekkel. A hála érzés, és mint ilyen megfoghatatlan, felmérhetetlen és emberi értékfogalmakkal ki nem fejezhető.

Csak akkor van jogod számontartani, ha Te tartozol vele másnak. Ez lelkiismereted feladata. De ha azt kutatod, hogy ki adósod hálával, már önzésed szolgálatába állítottad a cselekedetet is, amivel állítólag megszolgáltad. És önző tettek egyszerűen napi áron számolandók el, hála nem jár s nem is teremhet nyomokban.

SZABADSÁG

Azt jelenti, hogy jogod van az élethez, éppen úgy mint a pillangónak, vagy a madárnak, vagy a vaddisznónak. De semmivel sem több, mint ezeknek. Vagyis jogod van a magányhoz, az élelemhez, amit megszerzel magadnak fáradozás árán, a napsütéshez, az esőhöz és ahhoz, hogy dideregj a hóban, ha nincs meleg ruhád. Jogod van szabadon gondolkodni a világ dolgai fölött, szép és csúnya, jó és rossz között választani. Jogod van bátornak lenni és őszintének. Becsületesnek, igaznak. Jogod van békességben élni és nyugalmasan várni a naplementét. Jogod van elnyomni magadban gonosz indulataidat és jogod van a tökéletesedés útját keresni, mely Istenhez vezet.

Ez a szabadság.

A többi, amit ezzel a fedőnévvel cégjelezve annyiszor tűztek zászlóikra emberi megmozdulások, csupán valamely embercsoport önzését, izgágaságát vagy uralmi vágyát képviseli egy másik embercsoport rovására.

Az igazi, természetes szabadságtól irtózik minden közösség, mivel az felszabadítja az egyént és ezáltal megszünteti a közösséget.

Nem az a szabadság, hogy úgy élhatsz, mint egy diktátor és kedved szerint érvényesítheted a benned felgyülemlt gyűlöletet. Szabadság az, hogy nincs diktátor fölötted más, csak a Teremtő Rend. És hogy a gyűlölet ellen megvédelmezheted magadat a szeretettel.

ÖNKÉNTES SZÁMŰZETÉS

Kérlek, ne nevezd magadat sem kiüldözöttnek, sem bujdosónak, sem menekültnek. És főleg ne sajnáltasd magad. Amit magadra vállaltál, annak a neve: önkéntes száműzetés. És csak akkor lennél sajnálatra méltó, ha nem lett volna erőd és bátorságod ezt a sorsot magadra venni.

Nem túrted el, hogy birkaként tereljenek a közösség nevében olyan emberek, akiknek erkölcsi értékében kételkedel. Nem voltál hajlandó lemondani a Veled született önrendelkezési jogról. Nem vállaltad, hogy nevedben olyan tetteket hajtsanak végre, melyektől irtózik erkölcsi felfogásod. Bűnösnek és erkölcstelennek érezted az irányt, mely felé vezetői indultak, és ezért otthagytad a közösséget, melybe tartoztál.

Mindehhez jogod volt.

De nincs jogod ahhoz, hogy öntudatos lépésed következményeiből mártír-glóriát kovácsolj a fejed köré, s kiülj vele a templom küszöbére, alamizsnát koldulni azoktól, akikből hiányzott ehhez a lépéshez a bátorság és az öntudat.

OTTHON

Igen, valahogy így van: otthon az, ahova hazatérsz. Ahol valaki vár este. Ahol ismered a fal kopásait, a szőnyeg foltjait, a bútorok apró nyikorgásait. Ahol úgy fekszel le az ágyba, hogy nem csak alszol, hanem pihensz. Nem csak pihensz, hanem kipihened magad. Kipihened az életet, az embereket, mindent. Ahol otthon vagy, az az otthon.

Nem kell hozzá sok. Elég egy szoba. Ha tízen vagytok benne, az se baj. Ha mind a tízen egyek vagytok ebben, hogy haza tértek, amikor este hazatértek. Nem kell hozzá sok, csak egy szoba és egy érzés. Egy egészen egyszerű állati érzés: hogy ma itt élek. Van egy ágy, amiben alszom, egy szék, amire leülök, egy kályha, ami meleget ad. És hogy ebben a körülöttem lévő széles, nagy és furcsa világban ez a kis hely nem idegen és ma az enyém. Jól érzem magamat benne, ha kinézek az ablakon és kint esik az eső, vagy süvölt a szél. És hogy ha ide este bejövök, meglelem azokat, akik még hozzám tartoznak.

Ez az otthon.

Minden embernek módja van hozzá. Egy szűk padlásszoba is lehet otthon. Egy pince is.

Még egy gallyakból összetákoltsz sátor is otthon lehet. Ha az ember önmagából is hozzáad valamit.

Elég egy szál virág, amit az útszélen találtál. Egy fénykép, amit éveken keresztül hordoztál a zsebedben. Egy könyv az asztalon. Egy ébresztőóra. Mit tudom én: ezer apró kacat ragad az emberhez útközben.

A fontos az, hogy érezd: jobbra és balra Tőled áll a világ, a maga szépségeivel, és a maga csúnyaságaival. Süt a nap, esik az eső, szelek járnak és felhők futnak a széllel. Vannak virágok és fák és patakok és emberek. Valahol mindezek mögött van az Isten és Ő igazítja a virágokat, a fákat, a patakokat és az emberek közül azokat, akik neki engedelmessé válnak. És mindezeknek a közepén itt ülsz Te, egy széken, egy asztal előtt. És ez a szék és ez az asztal ma a Tied. Ma. Ez a fontos. És körülöttesz szép rendben a többi: a virágok, a fák, a felhők, Isten bölcsessége és az emberek kedves balgaságai, ma mind a Tied. És jól van ez így. Mert hiszen az ember úgyis elég keveset él. És még az is jó, hogy keveset él.

Ha mindezt érezni tudod: nem vagy otthontalan a világon.

HONVÁGY

Tudom, olykor súlyosan reád nehezedik mégis. Kezed régi kilincsek emlékeitől sajog, szemed előtt fölködlök egy ház, füledben rég elhangzott szavak visszhangja duruzsol. Gondolatban sorra járod a régi szobákat, lelked ujjjaival végigsimogatod a kedves, kopott bútorokat. Meghitt illatait feléd küldözgeti egy régi kert. Gyermekekori ösvények kavicsa csikordul emlékezésed lépte alatt. Hegyek és völgyek, erdők és mezők támadnak életre benned. Eszedbe jut egy régi vázában egy régi virág. Egy szék. Egy tükör. Egy kedves mintájú függöny: A napfény, ahogy valamikor szobádba besütött. Vagy a hold, ahogy behavazta a kerti utat s az illattal álmodozó rózsatöveket. Emberek jönnek feléd a múltból, tekintetek érnek, szavak zsongnak. És mérhetetlenül vágyódsz oda vissza, ahonnan a sors elszakított.

Fáj, tudom. Lelked eltépett gyökérszállai véreznek ilyenkor. És ez a fájdalom gyakorta visszatér.

De elárulok Neked valamit: ma már ez ellen is tudok gyógyító kenőcsöt. Az ember egyet s mást megélt már, s egyet s mást tanult. Ha újra elővesz sajgó fájdalmaival a honvágy, gondoldj arra: minden kép, amit mutat, a múlté. Mintha régi-régi fényképes albumban lapoznál. Ma már semmi sem azonos azzal, ami benned fáj. Nem csak az idő változott: megváltoztak a hegyek és a völgyek. Az erdők és a mezők. Ma már nem olyanok, mint akkor voltak, ma már semmi sem olyan. Minden más, minden megváltozott, minden idegen. A meghitt régi utak, amelyekre visszavágyódsz benned a fájdalom, már nincsenek. Gyep lepi és bozót nőtte be őket. A barátságos kiskapu helyét idegen rács foglalta el azóta és rá sem ismernél a régi házra. Idegen színnel mázolták be új lakói. Szobáit megtöltötték új és idegen bútorokkal. Rózsáid helyén illattalan ipari növények tömörülnek szigorú sorokban. Fáidat kivágták régen s újakat nem ültetett senki, mert azt vallják ma, hogy szép haszontalanságokra nem való a föld. Idegen

lennél, dermesztő döbbenettel idegen, ha megállnál ma ott, egy régi küszöb nyomait keresve. Idegen.

Így van ez, hidd el. És gondoldj rá sokat. Hamarosan rájössz, hogy ami benned fáj, az nem is honvágy már, csupán emlékezés. És mert emlékezés, nem is fáj talán. Mert szép az, hogy mindez volt, és úgy volt, ahogyan emlékezel rá. Jó, hogy van mire emlékezz, ami szép. Gazdag vagy általa. Senki nem rabolhatja el Tőled azt, hogy amire emlékezel, az gyönyörűen szép.

Aztán nézz körül és meglátod, hogy itt is vannak, mindenhol vannak erdők és hegyek, völgyek és mezők. Rózsák és fák és illatos, szép haszontalanságok. És akkor a honvágy már nem is vágy többé benned, hiszen miképpen is vágyódhatnál arra, ami eltelt.

Már csak emlékezel a honra. S amíg emlékezel: tervezgeted már az új hont magad köré, hogy legyen mire emlékezzenek a gyermekeid.

VÉGE